

Zienswijze IUASR op het advies van de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef d.d. 5 juli 2019 en het waarschuwingsbesluit en voorgenomen besluit van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen d.d. 2 augustus 2019

I. PRELIMINAIRE BEZWAREN:

1. De uitlatingen van prof. Akgündüz worden ten onrechte aan de IUASR toegerekend

1.1. Zoals hieronder nader zal worden toegelicht kunnen de uitlatingen van prof. Akgündüz naar het oordeel van de IUASR niet als discriminerend worden aangemerkt. Zou dit al anders zou zijn, dan kunnen deze beweerdelijk discriminatoire uitlatingen in ieder geval niet aan de IUASR worden toegerekend.

1.2. In de Memorie van Toelichting bij de Wet Bescherming Namen en Graden Hoger Onderwijs wordt benadrukt dat aan uitlatingen voor de betrokken instelling alleen consequenties kunnen worden verbonden als deze voor rekening van die instelling komen (Kamerstukken II, 2015/16, 34412, nr. 3 (p. 15)). In zijn advies bij de voornoemde wet heeft de Raad van State bepaald dat overheidsingrijpen binnen het bestaande grondwettelijke kader alleen gerechtvaardigd is indien dat nodig is om de deugdelijkheid van het onderwijs te garanderen. De Raad zegt daarover: "Tenzij het onderwijs zelf een discriminatoir karakter heeft en niet voldoet aan de eisen die aan goed onderwijs gesteld kunnen worden, is er geen aanleiding voor het opleggen van een bestuurlijke maatregel in de vorm van het

Raad van State 2 mei 2018, *ECLI:NL:RVS:2018:1449*, r.o. 6.1.

ontnemen van rechten aan een opleiding. Een dergelijke sanctie is te verstrekken indien er op de kwaliteit van de opleiding niets valt aan te merken." (Kamerstukken II, 2015/16, 34412, nr. 4, pp. 8-9).

- 1.3. In het door uw ambtsvoorganger gepresenteerde stappenschema wordt ervan uitgegaan dat de uitlatingen alleen dan niet voor rekening van de instelling komen als deze zich daarvan nadrukkelijk distantieert. Dit stappenschema heeft u gehanteerd bij het nemen van het bestreden besluit. Op deze manier wordt de bewijslast omgedraaid, omdat de instelling moet aantonen dat de uitlatingen niet voor haar rekening komen.
- 1.4. Deze omkering van de bewijslast is echter in strijd met art. 23 van de Grondwet, zoals ook volgt uit het advies van de Raad van State. Op u rustte de plicht om te onderzoeken of er een relatie was tussen de beweerdelijke discriminatoire uitlatingen van prof. Akgündüz en het onderwijs dat aan de IUASR wordt geboden, of althans de Commissie te vragen dat te doen.
- 1.5. In haar Advies komt de Commissie tot de conclusie dat prof. Akgündüz zijn uitlatingen niet heeft gedaan in het kader van zijn rol als onderwijsgevende (p. 13) en ook niet in het kader van zijn wetenschappelijke arbeid (p. 28). Daaruit mag worden afgeleid dat de Commissie van oordeel is dat prof. Akgündüz zijn uitspraken op persoonlijke titel heeft gedaan. De opmerkingen zijn gemaakt in een televisie uitzending in Turkije en hebben betrekking op de politieke situatie in dat land. De opleidingen die door de IUASR worden geboden zijn niet van politicologische maar van theologische aard, worden niet in het Turks maar in het Nederlands aangeboden, en hebben geen betrekking op de situatie in Turkije maar in Nederland. De uitlatingen van Prof. Akgündüz behoren dan ook niet tot de leerstof en zijn in de lessen ook niet aan de orde geweest. Er is dus geen enkel verband tussen de uitlatingen van prof. Akgündüz en de IUASR.
- 1.6. Daarnaast is er nog nimmer geconstateerd dat aan studenten op de IUASR in het onderwijs discriminerende denkbeelden worden overgedragen. Uw ambtsvoorganger heeft aangegeven dat de IUASR al geruime tijd onder verscherpt toezicht staat van de Inspectie voor het Onderwijs en heeft toegegeven dat dit toezicht nog geen aanleiding tot ingrijpen heeft opgeleverd (Handelingen II, 2016/17, 112-9-11). Daarnaast zijn de programma's die de IUASR aanbiedt al enkele malen positief beoordeeld door de NVAO.
- 1.7. In 2017 heeft de IUASR besloten extra te gaan investeren in het onderwijs over maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en burgerschap. Zo is er een gezaghebbende deskundige aangetrokken om een nieuwe vak in te richten en te verzorgen voor beide opleidingen. Dit vak is er op gericht om de studenten te equiperen om effectief hun weg te vinden in de democratische rechtsstaat, zodat zij hun ambities en frustraties binnen die democratische rechtsstaat vorm zullen geven. Daarbij staat het besef voorop dat de afgestudeerden niet alleen een leidende geestelijke, maar ook een leidende maatschappelijke rol zullen spelen in de gemeenschap. In dit kader worden de studenten verder ingewijd in de instellingen en de cultuur van de democratische rechtsstaat en wordt een bezoek gebracht aan de Tweede Kamer.

- 1.8. In 2018 heeft de IUASR u schriftelijk op de hoogte gesteld van deze investeringen en uw steun daarvoor gevraagd. Dit verzoek heeft u echter afgewezen, zonder de IUASR daarover overigens te horen. De brief van uw ministerie van 1 juni 2018, nr. 1360305, wordt overgelegd als **bijlage 3**. Hierdoor neemt de IUASR aan dat er in uw ogen geen tekortkomingen op dit vlak bestonden, anders zou dat juist een goede gelegenheid hebben gevormd om die aan de orde te stellen.
- 1.9. Naar het oordeel van de IUASR kunnen de beweerdelijk discriminatoire uitlatingen van prof. Akgündüz niet aan de instelling worden toegeschreven. Nu u heeft nagelaten hiernaar zelfstandig onderzoek te (laten) doen en heeft volstaan met de eis dat de IUASR zich van deze uitlatingen dient te distantieëren, heeft u gehandeld in strijd met art. 23 Grondwet.

2. De gevolgde procedure is in strijd met art. 6 EVRM en had daarom buiten toepassing moeten blijven

- 2.1. Blijkens de geschiedenis van voornoemde wet is overwogen om de vaststelling of sprake is van discriminatie over te laten aan de strafrechter, maar is er vooral omwille van de snelheid- uiteindelijk voor gekozen om het oordeel daaromtrent aan de minister op te dragen. Volgens de IUASR heeft deze keuze geleid tot een constructie die in strijd is met de vereisten van art. 6 EVRM.
- 2.2. De ontneming van de rechten om graden te verlenen leidt direct tot het vaststellen van burgerlijke rechten en verplichtingen van de IUASR, terwijl de besluitvorming hieromtrent in de vorm van reputatieschade en een teruglopend studentenaantal ook indirect tot een dergelijke vaststelling zal leiden. Als gevolg daarvan is art. 6 EVRM hierop van toepassing (*Ringelsen v. Austria*, EHRM 16 juli 1971, A 13 (1971); *König v. Germany*, 28 juni 1978, A 27 (1978)). Daardoor worden hoge eisen gesteld aan de behoorlijkheid van te volgen procedure.
- 2.3. Het is evident dat uw optreden als bestuursorgaan niet aan deze eisen van behoorlijkheid voldoet. Deze tekortkomingen kunnen echter worden weggenomen als uw besluit vatbaar is voor toetsing door een rechter die wel in overeenstemming is met de eisen van art. 6 EVRM (*Albert and Le Compte v. Belgium*, 10 februari 1983, A 58 (1983)). Om aan die eisen te voldoen dient de rechter bevoegd te zijn om uw beslissing in alle opzichten te vernietigen zowel waar het gaat om de feiten als het recht (*Gradinger v. Austria*, EHRM 23 oktober 1995, nr. 15963/90). Dit wordt als het 'volle rechtsmacht' principe aangeduid.
- 2.4. Tegen de besluiten die u in het verband van deze zaak neemt staat uiteindelijk beroep open bij de bestuursrechter. De vraag die in dit verband rijst is in hoeverre de toetsing door de bestuursrechter van de sanctie, te weten het intrekken van de bevoegdheid om graden te verlenen, kan worden aangemerkt als de uitoefening van 'volle rechtsmacht' in de zin van art. 6 EVRM. In het arrest *Menari Diagnostics v. Italy* heeft het EHRM te kennen gegeven dat alleen aan de volle rechtsmacht eis wordt voldaan als de rechter de bevoegdheid heeft om de doelmatigheid van de sanctie, zowel waar het gaat om het besluit om deze op te leggen als de ernst daarvan, te beoordelen, en wijst het een kennelijke onredelijkheidstoets als zijnde ontoereikend af (EHRM 27 september 2011, nr. 43509/08).

- 2.5. Vaststaat dat de bestuursrechter de vraag of het bestuursorgaan terecht tot het opleggen van de sanctie is overgegaan zeer marginaal beoordeelt in het kader van een willekeurtoets (R.J.N. Schlössels en S.E. Zijlstra, *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat*, Deventer, 2017, p. 829). Deze terughoudende toetsing voldoet niet aan de volle rechtsmacht-eis van art. 6 EVRM.
- 2.6. De bestuursrechter blijkt daarnaast lang niet altijd bereid om de evenredigheid van de opgelegde sanctie te toetsen. Christien Saris heeft de indringendheid van de toetsing van de evenredigheid van sancties opgelegd in het kader van de Wet arbeid vreemdelingen door de strafrechter en de bestuursrechter met elkaar te vergelijken en zij komt tot de conclusie dat de bestuursrechter zich daarbij veel terughoudender opstelt dan de strafrechter (De Bestuurlijke Boete en de Evenredigheidstoets, Een lege Huls? De Wet arbeid vreemdelingen: van strafrechtelijke naar bestuursrechtelijke handhaving, *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht*, 2012, 103-110). Zij beschouwt de evenredigheidstoetsing van sancties door de bestuursrechter dan ook als een 'lege huls'. In een artikel dat zij enkele jaren later met Michiel van Emmerik schreef is het oordeel ten aanzien van de toetsing door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State weliswaar iets minder negatief, maar nog steeds niet aan de maat (M.L. van Emmerik en C.M. Saris, Evenredige boeteoplegging in het bestuursrecht, *Jurisprudentie Bestuursrecht plus*, 2015, 220 - 237).
- 2.7. De IUASR is van mening dat de rechtsbescherming die in dit geval openstaat tegen de door u opgelegde sanctie niet aan de volle rechtsmacht-eis voldoet. Daarmee is de in de Whw opgenomen procedure in strijd met art. 6 EVRM en had zij buiten toepassing dienen te blijven op grond van de artt. 93 en 94 Grondwet.

3. De litigieuze uitlatingen vallen buiten de Nederlandse rechtsmacht en het regime van de Whw is daarop niet van toepassing

- 3.1. De uitingen zijn door prof. Akgündüz, die over de Turkse nationaliteit beschikt, gedaan voor een Turks publiek in een Turkse televisie uitzending. Als gevolg daarvan vallen zij onder de rechtsmacht van Turkije en is het aan de Turkse autoriteiten om de geoorloofdheid van deze uiting in het licht van de in Turkije geldende regels te bepalen. Door een sanctie toe te passen naar aanleiding van een gedraging van een Turkse onderdaan die zich binnen de Turkse rechtsmacht afspeelden heeft u onbevoegd gehandeld, nu aan de Whw geen extraterritoriale werking toekomt.
- 3.2. Het feit dat de uitzending via sociale media in Nederland te zien was, zoals de Commissie in haar rapport stelt (pp. 16 17) en heeft geleid tot discussie in de Turks/Nederlandse gemeenschap (p. 27) doet er niet aan af dat Nederland jurisdictie ontbeerde. Zoals destijds bleek tijdens de discussie over het verwijderen van de Turkse minister Kaya van het Nederlandse grondgebied kent Nederland zeer veel gewicht toe aan het respecteren van de territoriale soevereiniteit van staten (Aanhangsel II, 2016 2017, 2236, 22), en lag het dan ook in de rede dat in dit geval ook te doen.
- 3.3. Hoewel de IUASR van mening is dat Nederland in deze kwestie rechtsmacht ontbeerde, zal niettemin worden ingegaan op de rechtmatigheid van uw optreden naar Nederlands recht.

II. OVERIGE BEZWAREN:

4. Strijd met de vergewisplicht en het ontbreken van een (eigen) concludentietoets

- 4.1. In het bestreden besluit hebt u aangegeven dat uw besluit op het advies van de Commissie d.d. 5 juli jl. is gebaseerd. Daarbij schrijft u dat u constateert dat de Commissie op zorgvuldige wijze tot haar bevindingen is gekomen en het advies inhoudelijk concludent is. Artikel 3:2 Awb bepaalt dat het bestuursorgaan bij de voorbereiding van een besluit de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen dient te vergaren. De Commissie die in casu advies heeft uitgebracht is een adviseur in de zin van artikel 3:5 Awb. Artikel 3:9 Awb draagt het bestuursorgaan op zich ervan te vergewissen dat een eventueel door de adviseur ingesteld onderzoek naar feiten of gedragingen zorgvuldig is geweest.
- 4.2. Hoewel artikel 3:49 Awb bepaalt dat ter motivering van een besluit of een onderdeel daarvan kan worden volstaan met een verwijzing naar een met het oog daarop uitgebracht advies, indien het advies zelf de motivering bevat en van het advies kennis is of wordt gegeven, zal het bestuursorgaan zich er wel van moeten vergewissen dat het advies zorgvuldig tot stand is gekomen.² Uit de memorie van toelichting bij afdeling 3.3 blijkt dat als sprake is van een adviseur in de zin van de wet, dit het bestuursorgaan niet ontslaat van de verplichting te bezien of de adviseur deskundig is, het advies zorgvuldig tot stand is gekomen en of het advies concludent is, dat wil zeggen dat moet worden bezien of uit de overwegingen van het advies logischerwijs de conclusie volgt. Deze controleplicht wordt in de literatuur en in de rechtspraak geduid als de 'vergewisplicht'.³
- 4.3. Uit het bestreden besluit blijkt niet dat u hebt beoordeeld of het advies zorgvuldig tot stand is gekomen en of uit de overwegingen van het advies logischerwijs de conclusie volgt. Mocht dit wel zo zijn, dan volgt niet uit het besluit op welke wijze u dit hebt gedaan. U wekt sterk de indruk dat u zonder nadere toetsing uw besluitvorming op het advies van de Commissie d.d. 5 juli 2019 hebt gebaseerd. Bovendien hebt u de Commissie slechts om advies gevraagd m.b.t. de uitingen van dhr. Akgündüz op de Turkse tv-zender, maar hebt u daarbij nagelaten aan te geven welke specifieke uitingen getoetst dienden te worden. De Commissie heeft de uitingen daarom zelf geselecteerd op basis van de overgelegde vertaling. De Commissie heeft dus willekeurige uitlatingen van dhr. Akgündüz getoetst. De vraag is waaruit volgens u blijkt dat dit een zorgvuldige selectie is geweest.
- 4.4. Daarnaast is het zeer opmerkelijk dat de drie door de Commissie geraadpleegde deskundigen allen anoniem zijn, waardoor hun deskundigheid, onafhankelijkheid en objectiviteit niet kunnen worden vastgesteld. Nu u uw besluitvorming rechtstreeks op het advies van de Commissie baseert, diende u zich gelet op art. 3:2 en 3:49 Awb van de zorgvuldigheid en betrouwbaarheid te vergewissen. Overigens had u in dit geval ook niet zonder meer mogen uitgaan van de zorgvuldigheid van de Commissie. Dit is slechts anders

J.C.A. de Poorter, *T&C Algemene wet bestuursrecht*, commentaar op art. 3:49 Awb, aant. 2.
Centrale Raad van Beroep 11 oktober 2017, *ECLI:NL:CRVB:2017:3538*
Centrale Raad van Beroep 11 april 2018, *ECLI:NL:CRVB:2018:1113*, r.o. 4.4.2.
ABRvS 27 september 2016, *ECLI:NL:RVS:2016:2659*

naarmate een adviesorgaan meer ervaring heeft met het uitbrengen van adviezen over een bepaald type besluiten. (Alleen) in dat geval zal het bestuursorgaan meer mogen afgaan op de expertise van het adviesorgaan.⁴ Van een vaste adviesrelatie is in casu evenwel allerminst sprake. Uit het commentaar op artikel 6.11 Whw blijkt immers dat onderhavige kwestie de eerste adviesaanvraag aan de Commissie betreft.⁵

- 4.5. Op basis van het voorgaande hebt u naar het oordeel van de IUASR in strijd gehandeld met de op u rustende vergewisplicht. Daar komt bij dat, ook indien u wel aan uw vergewisplicht zou hebben voldaan *quod non!*, u ten onrechte tot de conclusie bent gekomen dat het advies van de commissie inhoudelijk concludent is, daar de conclusie van de Commissie niet logischerwijs uit haar overwegingen had kunnen volgen en zij niet bevoegd was om de tweede toetsingsgrond aan te wenden. Deze standpunten worden hierna toegelicht. De IUASR is van mening dat u zich er niet van hebt kunnen verzekeren dat de Commissie het onderzoek naar de feiten op zorgvuldige wijze heeft verricht en dat de feiten de conclusies van de Commissie niet kunnen dragen. Zie voor de onderbouwing van dit standpunt hierna de kritieken op de totstandkoming van het advies en de inhoudelijke kritieken op het advies. Bij de beslissing op bezwaar zult u zich zelfstandig een oordeel moeten vormen omtrent de feiten die aan het advies ten grondslag zijn gelegd.⁶
- 4.6. Gezien het voorgaande is volgens de IUASR gegeven dat het bestreden besluit wegens strijd met de artikelen 3:2, 3:9 en 3:49 van de Awb dient te worden ingetrokken.

5. Termijn waarbinnen aan de 'waarschuwing' gevolg moet zijn gegeven is in strijd met de wet en onredelijk kort

De gegeven termijn is in strijd met de wet

- 5.1. Artikel 6.10 lid 4 Whw bepaalt dat voordat u overgaat tot het intrekken van de rechten, genoemd in artikel 1.12 lid 1 Whw, u eerst een waarschuwing aan het instellingsbestuur dient te geven onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven en desgewenst overleg met u dienaangaande plaats kan vinden. Voornoemd wetsartikel bepaalt daarnaast dat de termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven ten minste drie maanden bedraagt. U hebt de IUASR opgedragen om binnen een termijn van drie maanden aan de opgelegde 'waarschuwing' te voldoen. De termijn gaat in op de dag na dagtekening van het besluit. De gegeven termijn voldoet dus niet aan de wet, want deze bedraagt minder dan drie maanden terwijl deze ten minste drie maanden dient te bedragen.

De gegeven termijn is onredelijk kort

- 5.2. Nog los van het feit dat de gegeven termijn in strijd met de wet is, acht de IUASR uw keuze voor de toepassing van de termijn van minder dan drie maanden onredelijk kort om de volgende redenen.

---

⁴ Prof. mr. P.J.J. van Buuren/Verbeek, *T&C Algemene wet bestuursrecht*, art. 3:9, aant. 2.
Mr. W.C.P. Beijik, *Lexplicatie Staats- en bestuursrecht, Wettelijk kader bij: Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*, artikel 6.11.
Raad van State 9 augustus 2017, *ECLI:NL:RVS:2017:2146*, r.o. 7.2.

- 5.3. Ten eerste is de inhoud van de 'waarschuwing' verstrekend en de uitvoering daarvan vergt de nodige tijd, waardoor bij het geven van de korte termijn weinig rekening lijkt te zijn gehouden met de haalbaarheid voor de IUASR om aan de voorwaarden te voldoen.
- 5.4. Ten tweede is de termijn van minder dan drie maanden in het licht van de bestuursrechtelijke procedure zeer onredelijk. De termijn voor het onderhavige bezwaar bedraagt 6 weken. Binnen 6 weken of indien een commissie als bedoeld in artikel 7:13 is ingesteld – binnen 12 weken, gerekend vanaf de dag na die waarop de termijn voor het indienen van het bezwaarschrift is verstreken, dient u op het onderhavige bezwaar te beslissen. Deze termijn kunt u ook nog eens met 6 weken verdagen. Uiteraard zal de IUASR uw beslissing op bezwaar eerst wensen af te wachten alvorens zij aanvangt met het uitvoering geven aan de 'waarschuwing'. Echter, zij ontvangt uw beslissing op bezwaar pas net voor het verstrijken van de waarschuwingstermijn of pas daarna. Dit maakt het voldoen aan de 'waarschuwing' binnen de gegeven termijn onmogelijk. Of de IUASR moet aan de 'waarschuwing' voldoen met het risico op onomkeerbare ongewenste gevolgen, terwijl vervolgens in bezwaar of beroep de 'waarschuwing' van tafel geveegd kan worden. Kortom, de gegeven termijn is onredelijk kort.

6. Het advies van de Commissie waarop de 'waarschuwing' is gebaseerd is op onzorgvuldige wijze tot stand gekomen

- 6.1. In uw brief geeft u aan dat u constateert dat de Commissie op zorgvuldige wijze tot haar bevindingen is gekomen en het advies inhoudelijk concludent is. Met deze constatering is de IUASR het zoals gezegd niet eens. De IUASR is van oordeel dat de Commissie niet op zorgvuldige wijze tot haar bevindingen is gekomen. Daaraan liggen de volgende argumenten ten grondslag.

Onduidelijkheid met betrekking tot wettelijk kader

- 6.2. Op p. 8 van haar advies omschrijft de Commissie het wettelijk kader waarbinnen zij haar toets heeft uitgevoerd. Hierbij verwijst de Commissie naar een 'Besluit werkwijze' ter nadere uitwerking van art. 6 van de Regeling dat met terugwerkende kracht per 1 januari 2018 in werking zou zijn getreden. Dit 'Besluit werkwijze' lijkt niet openbaar te zijn gemaakt en is in ieder geval niet toegankelijk.

7. De 'waarschuwing' is gebaseerd op een advies van de Commissie dat inhoudelijk niet concludent is

Kanttekeningen bij de feitelijke waarderings en kwalificeringen

- 7.1. De IUASR maakt bezwaar tegen een aantal aannames en kwalificaties van de Commissie.

Algemeen

- 7.1.1. Zo wordt op de pp. 20-21 van het Advies de stelling geponeerd dat prof. Akgündüz tijdens de hoorzitting van 28 maart 2019 zou hebben beweerd dat hij tijdens de uitzending niet het woord 'katletmek' maar het Arabische woord 'qatilu' zou hebben gebezigd. Tijdens de hoorzitting heeft prof. Akgündüz echter wel degelijk aangegeven dat hij 'katletmek' heeft gebruikt ter vertaling van 'qatilu'. Een deel van de hoorzitting was dan ook gewijd aan de

vraag of het woord 'katletmek' een goede vertaling was van 'qatilu' en wat de betekenis van dit woord was. De gemaakte geluidsopname kan daarvoor worden geraadpleegd. De IUASR betreurt het dat hierdoor ten onrechte het beeld wordt opgeroepen dat prof. Akgündüz onbetrouwbaar is.

- 7.1.2. Op p. 23 derde alinea interpreteert de Commissie de uitlatingen van prof. Akgündüz op een onjuiste wijze. De Commissie oordeelt dat prof. Akgündüz de boodschap afgeeft dat het volgens de Koran geoorloofd is aanhangers van de Fetö-beweging dood te maken/te vermoorden/uit te moorden. Een vergaande conclusie die niet wordt ondersteund door de feiten en bovendien niet strookt met de door prof. Akgündüz tijdens de hoorzitting gegeven uitleg. Terwijl de Commissie zelf schrijft: "hoewel dat niet zijn letterlijke bewoordingen zijn geweest" schroomt zij niet om te concluderen dat hij deze boodschap af heeft willen geven. Daarmee is naar het oordeel van de IUASR aangetoond dat die interpretatie onjuist is.
- 7.1.3. In de laatste alinea op pagina 23 doet de Commissie er nog eens een schepje bovenop. Daarin verbindt zij aan haar eerste (foutieve) conclusie dat prof. Akgündüz met zijn uiting de boodschap heeft afgegeven dat het volgens de Koran geoorloofd is aanhangers van de Fetö-beweging dood te maken/te vermoorden/uit te moorden nu zij in opstand zijn gekomen tegen de staat, door het publiek kan worden opgevat als het bevorderen en rechtvaardigen van geweld tegen Fetö-aanhangers. Het woord 'kan' speelt hier een belangrijke rol. Hoewel er volgens de Commissie dus slechts een kans bestaat dat de uitlatingen van prof. Akgündüz op deze wijze door het publiek worden geïnterpreteerd, en dit dus zeker niet vaststaat en al helemaal niet de bedoeling van prof. Akgündüz is geweest, komt zij tot de conclusie dat prof. Akgündüz hiermee bijdraagt aan 'hate speech'. Dit is een volstrekt onjuiste interpretatie van de opmerkingen van prof. Akgündüz, die niet zijn persoonlijke mening gaf, maar een uitleg van de Koran. Daarom kunnen de uitlatingen nimmer worden begrepen als het bevorderen en het rechtvaardigen van het doodmaken/vermoorden/uitmoorden van leden van Fetö door prof. Akgündüz persoonlijk. In het licht van de uitleg van prof. Akgündüz is deze interpretatie ook ongegrond. Het gebruik van het woord 'bevorderen' wordt niet gedragen door de letterlijke tekst en uitleg van prof. Akgündüz.
- 7.1.4. In de laatste alinea van paragraaf 3.4.3. op p. 26 oordeelt de Commissie dat de lezing van prof. Akgündüz niet aannemelijk is en deze door het publiek anders kan worden begrepen. Zelfs als deze conclusie van de Commissie juist zou zijn, levert deze naar het oordeel van de IUASR nog niet een schending op van art. 1.3 lid 5 Whw.
- 7.1.5. Prof. Akgündüz heeft de Commissie tijdens de hoorzitting een door hem geschreven boek over islamitisch recht overhandigd waarin zijn lezing van het interview steun vindt. De Commissie heeft dit boek ten onrechte buiten beschouwing gelaten.

Onvoldoende oog voor de context waarin de uitspraken zijn gedaan

- 7.1.6. Tijdens de hoorzitting hebben prof. Akgündüz en zijn vertegenwoordigers enkele malen benadrukt dat het belangrijk is dat de uitspraken in hun context worden beoordeeld. Zo zijn de uitspraken tijdens een televisie uitzending in het Turks gedaan, voor een Turks kijkerspubliek dat vertrouwd is met de islam. Prof. Akgündüz is geïnterviewd als

deskundige op het terrein van de islamitische theologie en het islamitische recht, hetgeen bij de kijker bepaalde verwachtingen wekt.

- 7.1.7. Turkse islamdeskundigen bedienen zich van het Ottomaans Turks. Prof. Akgündüz heeft tijdens de uitzending dan ook gebruik gemaakt van de vertaling van het betrokken Koranvers, dat oorspronkelijk in het Arabisch was gesteld, in het Ottomaans Turks. De kijkers waren zich daarvan bewust. Zoals de IUASR heeft toegelicht in zijn persbericht en professor Akgündüz en zijn vertegenwoordigers hebben benadrukt tijdens de hoorzitting, ging het om het weergeven van een Koranvers door professor Akgündüz. Het uitspreken/uitleggen van Koranverzen behoort tot de kern van zijn taak als deskundige op het terrein van de islam en het islamitische recht. Het is niet de taak van islamgeleerden om de tekst van de Koran af te zwakken of bij te stellen, in tegenstelling tot de vrijheid die dominees zich soms bij de interpretatie van de Bijbel veroorloven. Als een Koranvers bij toehoorders bezwaren oproept dan betreffen die de islam en richten die zich niet tot de boodschapper. Islamdeskundigen beperken zich tot godsdienstige kwesties. Hoe met 'rebellens' in de praktijk moet worden omgegaan is aan de staat en niet aan theologen, zoals prof. Akgündüz tijdens de hoorzitting heeft uitgelegd. Volgens de islam berust het geweldsmonopolie bij de staat. Daarbij dient te worden bedacht dat Turkije ook blijkens zijn lidmaatschap van de Raad van Europa een democratische rechtsstaat is. Als gevolg van de coup is in Turkije weliswaar de noodtoestand van kracht, maar deze is afgekondigd in overeenstemming met en voldoet aan de eisen van het EVRM.
- 7.1.8. Prof. Akgündüz heeft tijdens de hoorzitting gevraagd om zijn uitlatingen over Fetö te interpreteren in het licht van het toepasselijke islamitische recht. De Commissie heeft er geen blijk van gegeven dat te hebben gedaan. De Commissie heeft tijdens de hoorzitting gevraagd wat prof. Akgündüz heeft bedoeld met de zin in het tv interview 'jullie mogen met deze lui doen wat jullie willen...'. Hierop heeft prof. Akgündüz het volgende geantwoord: 'doe wat je doet volgens het islamitisch recht, en dat is: strijden. Er is maar één optie voor de derde groep en dat is de wet. De staat heeft maar één mogelijkheid en dat is optreden conform de wet.' Daarnaast heeft prof. Akgündüz in de hoorzitting bij de Commissie aangegeven dat hij niet bedoeld heeft een algemene oproep te doen aan de kijkers van het tv-programma. Zijn advies, waarover hij verslag doet, is gericht aan de Turkse president als vertegenwoordiger van de staat.' Aan deze toelichting heeft de Commissie ten onrechte geen gewicht toegekend.
- 7.1.9. De Commissie bestond uit personen die het Turks niet machtig zijn en geen expert zijn op het terrein van de islam. De kern van de uitspraak betreft de uitleg van een Koranvers en nog wel de taalkundige uitleg van één religieus geladen woord. De theologische en linguïstische dimensie was in deze zaak dus zeer gewichtig. Daarover kon de Commissie gelet op zijn expertise geen uitspraken doen. Zij heeft zich door (drie) verschillende deskundigen laten bijstaan. Wie dat waren en welke deskundigheid zij hebben is niet bekend gemaakt en in hoeverre deze deskundigen het gebrek aan expertise van de Commissie konden compenseren, is niet duidelijk.

- 7.1.10. Op p. 3 geeft de Commissie aan dat het belangrijk is goed zicht te hebben op de situatie waarop deze uitingen betrekking hebben, te weten de mislukte staatsgreep in Turkije op 15 juli en de nasleep daarvan. De IUASR onderschrijft het belang van het hebben van een nauwkeurig beeld, nu de Commissie vergaande conclusies trekt ten aanzien van de situatie in Turkije. De Commissie heeft echter zelf geen onderzoek ter plaatse ingesteld, hoewel zij ruim de gelegenheid heeft gehad dat te doen in de vijf maanden die zij voor het onderzoek heeft uitgetrokken. Voor zover bekend is de Turkse ambassade niet ingeschakeld voor assistentie om een beeld van de situatie in Turkije te krijgen. Het lijkt erop dat de Commissie op een enkel punt wel een kenner van de Turkse situatie heeft geraadpleegd. Dat heeft de Commissie er overigens niet van weerhouden om oordelen uit te spreken over de situatie in Turkije. Zo wordt op p. 17 gesproken over een 'verhit en sterk gepolariseerd politiek debat rond de mogelijke daders en de genomen maatregelen sedertdien'. Op p. 27 wordt wederom gesproken over 'een sterk gepolariseerd debat over de mogelijke daders en de genomen maatregelen'. De Commissie lijkt zich hierbij te baseren op een site van Amnesty International, maar dat is een te smalle basis.
- 7.1.11. De Commissie heeft vraagtekens gezet bij de betrokkenheid van de Gülenbeweging bij de staatsgreep. Op p. 23 verklaart de Commissie: "Voorts staat niet vast dat de Fetö beweging verantwoordelijke is voor de mislukte staatsgreep". Deze conclusie wordt getrokken op basis van consultatie van een deskundige (zie voetnoot 73). Vaststaat echter dat in Turkije vervolgingen zijn ingesteld tegen Gülen kopstukken en dat er ook veroordelingen zijn uitgesproken. Dat zijn onbetwistbare feiten waarvan deelnemers in het Turkse debat kunnen en mogen uitgaan. In de politiek ook bij de oppositie en de media is er brede consensus over betrokkenheid van de Gülenbeweging bij de coup. Ook buitenlandse experts, waaronder vooraanstaande academici, hebben vastgesteld dat het hier om een door Gülen geïnitieerde coup gaat (zie o.a. Christopher Kilford, *The Night that Shook a Nation, The 2016 Turkish Military Coup- What Happened and Why it Failed*, May 2018 : <https://cdainstitute.ca/vimy> paper no 37 the night that shook a nation the 2016-turkish military coup what happened-and-why it failed/; M. Hakan Yavuz & Bayram Balci (ed.), *Turkey's July 15th Coup, What Happened and Why*, Salt Lake City, 2018; Gemme Burger, Turkije Experts Vegen Gülen rapport dat Erdogan Beschuldigt van Geësceneerde Coup van Tafel, <https://wnl.tv/2019/07/27/turkije-experts-vegen-amerikaans-gulen-rapport-van-tafel/>). Door de rol van Fetö bij de coup in twijfel te trekken ontstaat de indruk dat prof. Akgündüz een 'hardliner' is die een campagne begonnen is tegen de organisatie. Dit beeld is onjuist.
- 7.1.12. Tijdens de uitzending heeft prof. Akgündüz erop gewezen dat hij President Erdogan 20 dagen na de coup op het hart heeft gebonden niet de hele Gülen beweging aan te pakken, maar alleen degen die zich werkelijk aan strafbare feiten hebben schuldig gemaakt. Door zo kort na de staatsgreep op te komen voor een groot deel van de Gülen beweging door de President te verzoeken hen te sparen was in de situatie van dat moment in Turkije zonder meer een moedige daad, zoals tijdens de hoorzitting is benadrukt. Door deze interventie wordt prof. Akgündüz door velen juist gezien als iemand die opkomt voor Gülen aanhangers. Aan het verzoek van de vertegenwoordigers van prof. Akgündüz om dat in de beschouwingen te betrekken wordt in het Advies alleen lippendienst bewezen (p. 25). Naar

het oordeel van de IUASR heeft prof. Akgündüz in deze situatie juist maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef getoond conform artikel 1.3 lid 5 Whw.

- 7.1.13. Op pp. 17-18 van het Advies worden de uitlatingen van prof. Akgündüz in verband gebracht met het voorstel van President Erdogan om de doodstraf weer in te voeren. Kennelijk moet op die manier aannemelijk worden gemaakt dat prof. Akgündüz pleitte voor het doden van leden van Fetö. Prof. Akgündüz was op geen enkele wijze betrokken bij dit toenmalige voorstel van President Erdogan en heeft dat ook niet gesteund. Vaststaat dat Turkije de doodstraf niet kent en dat deze ook niet zal worden ingevoerd, ook al omdat het EVRM, waarbij lidstaten van de Raad van Europa verplicht partij zijn, zich daartegen verzet.

Het door de Commissie gegeven advies is in strijd met de wet

Inleiding

- 7.2. Het onderzoek van de Commissie en het besluit van de minister zijn gebaseerd op art. 1.3, lid 5 Whw dat bepaalt dat de instellingen, met inbegrip van degenen die hen formeel of informeel vertegenwoordigen, zich onthouden van discriminatoire gedragingen en uitingen. De Commissie dient bij de beantwoording van de vraag of een instelling of een vertegenwoordiger daarvan zich schuldig heeft gemaakt aan discriminatoire gedragingen en uitingen volgens art. 2, lid 2 van de *Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef* uit te gaan van eerdere uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens op basis van bestaande wet- en regelgeving.

Uitingen van prof. Akgündüz zijn niet discriminatoir in de zin van bestaande wet en regelgeving volgens eerdere uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens

- 7.3. Het betrokken Koranvers, welke door professor Akgündüz is aangehaald, spreekt over 'rebellen'. In de uitzending gaat het om diegenen die ervan verdacht worden een staatsgreep tegen het legitieme Turkse gezag te hebben beraamd en gepleegd. In de uitzending wordt dus gesproken over verdachten van een strafbaar feit.
- 7.3.1. Zo er al een onderscheid wordt gemaakt, dan is dat een onderscheid tussen zij die verdacht zijn en zij die dat niet zijn. Een dergelijk onderscheid is inherent aan iedere rechtsorde, ook de Nederlandse. Dat onderscheid is niet alleen gerechtvaardigd, maar ook zeker niet pejoratief. Daarom is naar het oordeel van de IUASR geen sprake van discriminatoire uitingen. Zelfs als dit anders zou zijn, is er in het Nederlandse recht geen delictomschrijving die het zijn van verdachte als grond voor discriminatie aanmerkt.
- 7.3.2. De Commissie komt in haar advies tot de conclusie dat hier sprake zou zijn van discriminatie op basis van politieke gezindheid (p. 25). Kennelijk dicht de Commissie de verdachten een politiek motief toe bij het begaan van hun delict. Zelfs als men de Commissie hierin zou volgen, is het maken van onderscheid op grond van politieke overtuiging in Nederland niet strafbaar gesteld en bestaan er dan ook geen uitspraken van de (straf)rechter of het College voor de Rechten van de Mens over deze grond, zoals de Commissie zelf ook erkent (p. 26).

- 7.3.3. De conclusie moet dan ook luiden dat het door professor Akgündüz aangehaalde Koranvers niet discriminatoir is in de zin van bestaande wet- en regelgeving volgens eerdere uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens, zoals bedoeld in art. 2, lid 2 van de *Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef* en dientengevolge ook geen discriminatoire uiting of gedraging oplevert in de zin van art. 1.3, lid 5 Whw. Hetzelfde geldt voor de uitlatingen die prof. Akgündüz heeft gedaan over zijn ontmoeting met President Erdogan. Ook daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen verdachten en zij die dat niet zijn.
- 7.3.4. Nu de Commissie nagelaten heeft deze conclusie te trekken is het advies in strijd met de wet.

Uitingen van prof. Akgündüz zijn door de Commissie aan het EVRM getoetst

- 7.4. De Commissie laat niet alleen na de conclusie te trekken dat het door professor Akgündüz aangehaalde Koranvers niet discriminatoir is in de zin van bestaande wet- en regelgeving volgens eerdere uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens, maar heeft daarenboven besloten om haar onderzoek uit te breiden. Zo beslist zij op p. 8 van haar advies dat zij zich bij haar onderzoek niet hoeft te beperken tot uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens die zijn gedaan over bestaande wet en regelgeving, maar dat ook kan uitstrekken tot internationale rechterlijke uitspraken en wet en regelgeving, voor zover sprake is van (directe) werking in Nederland. Daarmee begeeft zij zich buiten de in de *Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef* gestelde grenzen en het kader van de Whw. Echter, gelet op het belang dat tegenwoordig wordt toegekend aan de bescherming die geboden wordt door verdragen als het EVRM, valt wat de IUASR betreft te billijken dat de Commissie ook heeft gekeken naar internationale rechterlijke uitspraken ten aanzien van rechtstreeks werkende bepalingen in dit soort verdragen. Uiteraard valt dit enkel te billijken mits er op een juiste wijze aan wordt getoetst.
- 7.4.1. De IUASR constateert echter dat de Commissie zich niet beperkt tot deze op zich verklaarbare verruiming van haar mandaat, maar ervoor kiest het EVRM zo te construeren dat de uitlatingen van prof. Akgündüz als discriminatoir kunnen worden aangemerkt. De Commissie doet dit door te beweren dat het Koranvers en de opmerking van prof. Akgündüz dat 'jullie mogen met deze lui doen wat jullie willen' *hate speech* oplevert in de zin van het EVRM.
- 7.4.2. Uit enkele uitspraken van het van het EHRM, in het bijzonder de uitspraak *Féret v. Belgium*, kan worden afgeleid dat de Partijstaten de bevoegdheid hebben om wetten uit te vaardigen waarin racisme en discriminatie strafbaar worden gesteld (EHRM 16 juli 2009, nr. 15615/07). Dergelijke wetten leveren dan een gerechtvaardigde inbreuk op de vrijheid van meningsuiting op. Daarbij dient te worden aangetekend dat deze jurisprudentie betrekking heeft op discriminatie op grond van ras en seksuele geaardheid, maar niet op onderscheid op basis van politieke overtuiging waarvan in casu beweerdelijk sprake zou zijn. De Commissie geeft dat ook toe op p. 14 van haar advies. De Commissie stelt echter dat niet uitgesloten is dat het EHRM zich in de toekomst in gelijke zin zal uitspreken over het maken

van onderscheid op basis van politieke overtuiging, gelet op het feit dat art. 14 EVRM die grond noemt. Maar die speculatie voldoet niet aan de uitbreiding die de Commissie zelf aan haar taak heeft gegeven. Er is immers (nog) geen internationale rechterlijke uitspraak op dit punt en art. 14 EVRM is een accessoir recht dat geen (directe) werking heeft in de Nederlandse rechtsorde.

- 7.4.3. Nog belangrijker in dit verband is bovendien dat het EHRM de partijstaten toestaat racisme en discriminatie op deze wijze strafbaar te stellen, zonder inbreuk te maken op de vrijheid van meningsuiting. Nederland heeft in de artt. 137c en 137d Sr. enkele vormen van groepsbelediging, aanzetten tot haat en discriminatie strafbaar gesteld. Maar, zoals eerder vastgesteld, behoort onderscheid op basis van politieke overtuiging daar niet toe, laat staan het onderscheid tussen verdachten en zij die dat niet zijn. Art. 1.3, lid 5 Whw kan niet als een zodanige wet dienen, zoals de Commissie op p. 27 lijkt te veronderstellen, omdat deze bepaling niet een nieuw delict schept, maar -blijkens de uitleg die daaraan in art. 2, lid 2 van de *Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef* gegeven wordt- aansluit bij het bestaande instrumentarium. Nu art. 1.3, lid 5 Whw slechts in algemene zin spreekt over 'discriminatoire gedragingen en uitingen' zou deze als strafbaarstelling van politiek onderscheid bovendien niet voldoen aan de eisen van 'accessibility' and 'foreseeability' die door het EHRM in het *Sunday Times v. UK* arrest zijn gesteld (EHRM, 26 april 1979, A 30 (1979) .
- 7.4.4. In haar Advies (p. 26) wekt de Commissie de indruk dat het EHRM de bevoegdheid zou hebben om binnen de Nederlandse rechtsorde een delict op het terrein van het maken van onderscheid op grond van politieke overtuiging te scheppen, nu de Nederlandse wetgever ervoor heeft gekozen dat niet te doen. Maar die conclusie miskent het subsidiaire karakter van het systeem van het EVRM waarin de Partijstaten de regels stellen en het aan het EHRM is te beoordelen in hoeverre die regels een inbreuk maken op de rechten die in het EVRM zijn vervat.
- 7.4.5. Anders dan de Commissie veronderstelt biedt het EVRM geen grondslag om de uitlatingen van prof. Akgündüz als discriminatoir aan te merken. Nu de Commissie de uitlatingen in weerwil daarvan toch als zodanig aanmerkt, beperkt de Commissie zelf de vrijheid van meningsuiting van prof. Akgündüz zoals gegarandeerd in art. 10 EVRM, alsmede zijn vrijheid van godsdienst, zoals beschermd door art. 9 EVRM. Nu deze beperking niet bij de wet is voorzien en ook niet nodig is in een democratische samenleving, schendt de Commissie beide rechten. Nu u de redenering van de Commissie tot de uwe heeft gemaakt komt die schending voor uw rekening.

De Commissie heeft ten onrechte een tweede toetsingscriterium aangewend: 'anderszins flagrant in strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat'

- 7.5. De Commissie heeft eveneens onderzocht of de uitlatingen van prof. Akgündüz flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat. Deze toetsingsgrond is niet genoemd in art. 1.3, lid 5 Whw dat zich beperkt tot discriminatoire gedragingen en uitingen. Dit criterium had volgens de IUASR dan ook niet mogen worden aangewend om de volgende redenen.

Er bestaat geen wettelijke grondslag voor

- 7.5.1. Om twee redenen acht de Commissie zich bevoegd om na te gaan of de uitlatingen van prof. Akgündüz flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat.
- 7.5.2. In de eerste plaats beroept de Commissie zich daarbij op art. 2, lid 2 van de Regeling Commissie *beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef* waarin dit criterium wordt genoemd (pp. 11-12). Het gaat daarbij om een ministeriële regeling die ertoe strekt om art. 1.3, lid 5 Whw nader uit te werken.
- 7.5.3. Volgens de IUASR dient een ministeriële regeling een uitwerking te zijn van de formeel wettelijke bepaling waaraan deze uitvoering beoogt te geven, en daarin kunnen dan ook geen verdergaande bevoegdheden worden opgenomen dan welke bij de wet zijn toegekend. Het Nederlandse constitutionele stelsel verzet zich ertegen dat een minister zichzelf als regelsteller in een ministeriële regeling een bevoegdheid verleent waarvoor geen wettelijke grondslag bestaat, om die vervolgens als bestuursorgaan te gaan toepassen. Dat is echter wel wat er gebeurt in art. 2, lid 2 van de *Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef*. Daarin voegt de minister eigenhandig een toetsingsgrond toe - flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat - die verder reikt dan de bevoegdheidsgrondslag die art. 1.3, lid 5 Whw biedt. Nu deze toetsingsgrond een wettelijke grondslag ontbeert kan zij niet door de Commissie worden aangewend.
- 7.5.4. Het feit dat in art. 1.3, lid 5 Whw de woorden 'ten minste' zijn opgenomen maakt dat niet anders. Door de gekozen redactie wordt de suggestie gewekt dat er nog wel andere vormen van een gebrek aan maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bedenken zouden zijn geweest, maar dat geeft de lagere wetgever nog niet de bevoegdheid om deze dan eigenmachtig toe te voegen. Nu de formele wetgever hiertoe niet langs de weg van delegatie opdracht heeft gegeven, stond het de lagere wetgever niet vrij om deze grond in de *Regeling* op te nemen. Een en ander is temeer van belang nu het wettelijke regime de grondslag biedt voor het toepassen van ingrijpende sancties, hetgeen ondubbelzinnige normen vereist waarop de rechtsgenoten hun gedrag met nauwkeurigheid moeten kunnen afstemmen.
- 7.5.5. In de tweede plaats ontleent de Commissie de bevoegdheid om te beoordelen of de uitlatingen van prof. Akgündüz flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat aan uitlatingen die uw ambtsvoorganger heeft gedaan tijdens het wetgevingsproces en twee brieven die zij heeft gezonden aan

respectievelijk de Tweede en Eerste Kamer (p. 10). De IUASR erkent dat uw ambtsvoorganger door middel van deze uitlatingen en brieven getracht heeft het begrip 'maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef' nader te duiden. Maar er is niettemin vanaf gezien om de formule 'flagrant in strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat' in de tekst van de wet zelve op te nemen, waarschijnlijk omdat deze als handelingsnorm ongeschikt was. Nu de formule geen neerslag heeft gevonden in de wettekst, komt daaraan geen verbindende kracht toe.

- 7.5.6. In dit kader is relevant dat uw ambtsvoorganger tijdens het wetgevingsproces heeft benadrukt dat de toetsingsgrond juist bewust beperkt is tot 'discriminatoire gedragingen en uitingen'. Op deze wijze wilde de wetgever voorkomen dat de minister door het gebruik van begrippen als 'rechtsstaat' te veel ruimte zou krijgen om haar of zijn subjectieve oordeel over de wenselijkheid van een opleiding te laten prevaleren. Opnemings van de grond 'discriminatoire gedragingen en uitingen' strekte dus tot terughoudendheid (Handelingen II, 2016/17, 112-9-9 (r.) en 112-9-15 (r.)). Uw ambtsvoorganger achtte dit zo belangrijk dat zij dit nadrukkelijk opgetekend wilde zien in de wetgeschiedenis (Handelingen II, 2016/17, 112-9-15 (r.)). In dezelfde lijn is de opmerking dat bij de beoordeling of de uiting in strijd met bestaande regelgeving is, wordt aangesloten bij het bestaande normenkader zoals opgenomen in wetgeving en zoals uitingen die de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens in eerdere zaken als discriminerend (of als verboden onderscheid) hebben aangemerkt. De Minister van onderwijs gaat dit normenkader dus niet uitbreiden (Kamerstukken I, 2016-2017, 34 412, C, p. 13).
- 7.5.7. Zou 'flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat' wel een toetsingsgrond zijn, dan voldoet deze niet aan het *lex certa* beginsel, omdat ze geen heldere gedragsnorm voorschrijft die justitiabelen in acht kunnen nemen. Op p. 8 geeft de Commissie zelf toe dat voor de grond 'flagrant in strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat' geen specifieke juridische kaders gegeven zijn. Daarnaast schrijft de Commissie op pagina 9 van haar advies onder 2.3 dat het tweede toetsingscriterium minder eenduidig is en nadere duiding verlangt alvorens het kan worden toegepast. Daartoe heeft zij de in de parlementaire behandeling weergegeven discussie geraadpleegd. Daaruit blijkt dat de tweede toetsingsgrond pas in een later stadium is geformuleerd. De Commissie geeft daarbij aan dat de aanloop daartoe enige duidelijkheid geeft over wat onder 'flagrante strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat' moet worden begrepen. Het moge duidelijk zijn dat 'enige duidelijkheid' onvoldoende is om aan het *lex certa* beginsel te kunnen voldoen.
- 7.5.8. Dit alles heeft de Commissie er echter niet van weerhouden om het criterium 'flagrant in strijd zijn met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat' toch als toetsingsgrond te gebruiken. Dat levert naar het oordeel van de IUASR strijd met de wet op.
- 7.5.9. Op p. 28 trekt de Commissie de conclusie dat het recht op leven tot de kernwaarden van de democratische samenleving moet worden gerekend. De Commissie heeft die stelling echter in geen enkel opzicht onderbouwd. De parlementaire stukken ten aanzien van de Wet Bescherming Namen en Graden Hoger Onderwijs bieden hiertoe geen grond. Aan welke

bronnen dienen de kernwaarden volgens de Commissie te worden ontleend? Welke selectie- en interpretatiemethoden kunnen daartoe worden ingezet? Naar het oordeel van de IUASR zouden dergelijke vragen eerst moeten worden beantwoord alvorens de Commissie conclusies zou kunnen trekken. De Grondwet is het kerndocument van onze democratische rechtsstaat, maar daarin is het recht op leven niet opgenomen.

8. Het verbod op vooringenomenheid

Inleiding

- 8.1. Art. 2:4 Awb bepaalt dat de overheid zijn taak zonder vooringenomenheid dient te vervullen. Dat geldt in versterkte mate voor het nemen van besluiten op basis van art. 1.3, lid 5 Whw. Zoals van de zijde van beide Kamers meermaals benadrukt, gaat het daarbij immers om een vergaande beperking van de onderwijsvrijheid.

Concurrerende nieuwe islamitische theologische opleiding

- 8.2. Voor terughoudendheid bestaat in casu te meer reden nu u samen met uw ambtgenoot van SZW steun verleent aan het opzetten van een islamitische theologische opleiding op hbo niveau (zie het antwoord van de minister van OCW op vragen van de leden Becker en Tielen van 13 juli 2018, 2018Z12790 en de Rijksbegroting, XV, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, p. 254, 3. Overig onderzoek, post 'Draagvlak en animo imamopleiding'.⁷ Het programma van de IUASR zal de naaste concurrent zijn van deze nieuwe theologische opleiding. De indruk dient daarom te worden vermeden dat het uitschakelen van de IUASR als concurrent het motief is van het onderhavige besluit. Daarin bent u naar het oordeel van de IUASR niet geslaagd.

De parlementaire behandeling van de Wet Bescherming Namen en Graden Hoger Onderwijs laat zien dat het aanpakken van de IUASR het doel van de wet was

- 8.3. Op diverse momenten tijdens het wetgevingsproces heeft uw ambtsvoorganger, daarin gesteund door leden van de Tweede Kamer, te kennen gegeven dat het nieuwe wettelijke instrument bedoeld was om de IUASR en haar Rector aan te pakken. Bij die gelegenheden uitte uw ambtsvoorganger frustratie dat eerdere pogingen om tegen de IUASR en haar Rector op te treden op niets waren uitgelopen omdat instellingen als het OM en de NVAO geen aanleiding zagen om in actie te komen. Om dit doel alsnog te bereiken werd daarom nu een wettelijke mogelijkheid geschapen. Zodra zich een passende aanleiding zou voordoen, zou dit nieuwe instrument worden ingezet. Kortom, het oordeel omtrent de IUASR en de Rector lag al klaar, de nieuwe wet diende als instrument om het te voltrekken (Handelingen II, 2016/17, p. 112 9 9 (l.); p. 112 9 11 (l. en r.); 112-9-12 (l. en r.); 112 9-13 (l. en r.); 112 9 14 (l.); 112-6-2 (l.); 112 6 4 (l.); 112 6 5 (r.); 112 6 6 (l.); 112 6-9 (l. en r.); en 112 9 8 (r.).

Te vinden op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2018/09/18/xv-sociale-zaken-en-werkgelegenheid-rijksbegroting-2019>.

- 8.4. Deze handelwijze is niet alleen in strijd met het verbod op vooringenomenheid, maar ook met het verbod op *détournement de pouvoir* en druist ook in tegen het stelsel van scheiding der machten dat zich verzet tegen het inzetten van gelegenheidswetgeving. Artikel 3:3 Awb (verbod van *détournement de pouvoir*) bepaalt dat het bestuursorgaan de bevoegdheid tot het nemen van een besluit niet voor een ander doel gebruikt dan waarvoor die bevoegdheid is verleend. Met het bestreden besluit wekt u gezien het voorgaande sterk de indruk dat u uw bevoegdheid tot het ontnemen van de rechten, genoemd in art. 1.12 lid 1 Whw, niet gebruikt om vermeende niet naleving van artikel 1.3 lid 5 Whw aan te pakken, maar tot verwezenlijking van een ander doel, namelijk de IUASR te laten sluiten.

Er werd al een negatief oordeel geveld voordat de Commissie aan haar werk begon

- 8.5. Volgens berichten in de media betoonde u zich op 14 december 2018 geschokt door de uitlatingen van professor Akgündüz en noemde u deze 'verschrikkelijke uitspraken, waarover ik mijn afschuw wil uitspreken'.⁸ Door bij de aankondiging van het onderzoek al aan te geven wat u van de uitspraken vond, maakte u het de Commissie onmogelijk om daarnaar nog onbevangen onderzoek te doen.

Eerder gedane uitspraken zijn aan de adviesaanvraag toegevoegd

- 8.6. Op p. 16 van het Advies maakt de Commissie melding van het feit dat u uitspraken die door prof. Akgündüz zijn gedaan voordat de Wet Bescherming Namen en Graden Hoger Onderwijs in werking was getreden als bijlage aan de adviesaanvraag heeft toegevoegd. Dat is opmerkelijk omdat u deze bijlage niet heeft vermeld in uw brief aan de Tweede Kamer over de adviesaanvraag.
- 8.6.1. In het Nederlandse constitutionele bestel is het niet toegestaan om personen af te rekenen op gedrag dat plaatsvond voordat de wetgever het reguleerde. De rechtsgenoten moeten hun gedrag immers kunnen afstemmen op heldere normen die kenbaar zijn voordat zij het gedrag ontplooiën. Dit verbod op terugwerkende kracht van regelgeving heeft u in casu geschonden.
- 8.6.2. Toch komt deze stap niet helemaal als een verrassing omdat deze tactiek reeds door uw ambtsvoorganger was aangekondigd als een middel om het resultaat van de beoordeling te beïnvloeden (Handelingen II, 2016/17, 112 9 11 (r.)). Naar het oordeel van de IUASR heeft u dan ook getracht om de Commissie tegen prof. Akgündüz in te nemen door deze bijlage aan de adviesaanvraag toe te voegen.
- 8.6.3. De Commissie heeft in het Advies aangegeven dat zij die vroegere uitlatingen niet in de beoordeling heeft betrokken en dat is terecht. Niettemin was het kwaad al geschied omdat zij van die uitlatingen kennis heeft genomen en daardoor mogelijk is beïnvloed.

---

⁸ <https://nos.nl/artikel/2263522-islamitische-opleiding-kan-erkenning-kwijtraken-door-uitspraken-rector.html>;
<https://www.ad.nl/rotterdam/rector-imamschool-door-verschrikkelijke-uitspraken-opnieuw-in-het-nauw~a84000a8/>;
<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/onderzoek-naar-haardragende-uitspraken-van-rector-islamitische-universiteit-rotterdam~b87154f0/>.

Sturing van het onderzoek door de door de minister aangestelde vertaler

- 8.7. Uit de tekst op p. 6 maakt de IUASR op dat de Commissie gebruik heeft gemaakt van de diensten van drie deskundigen, te weten een vertaler (deskundige 1), een hoogleraar die is geconsulteerd over de actuele situatie in Turkije (deskundige 2) zie noot 29 op p. 16, noot 67 op p. 21, noot 71 op p. 22 en noot 73 op p. 23) en een hoogleraar in het recht (deskundige 3). Zoals in onderdeel 4.4 al is aangegeven zijn deze deskundigen alleen anoniem, wat de aldaar gesignaleerde bezwaren oproept. In dit onderdeel wordt stilgestaan bij de bezwaren die hun rol oproept in het licht van het verbod van vooringenomenheid.
- 8.7.1. De deskundigen 1 en 2 hebben een doorslaggevende rol gespeeld in deze procedure. De conclusies van de Commissie zijn op de vertaling van deskundige 1 gebaseerd. Zo is de kernvraag op de pp. 20-21 of het Arabische 'qatilu' terecht vertaald is met het Turkse 'katlemek' (1) en of 'katletmek' ook strijden in overdrachtelijke zin kan betekenen (2). Deskundige 1 is zeer stellig in zijn overtuiging dat 'katletmek' alleen als 'doden' kan worden vertaald. Deze lijn is door de Commissie, die zich geheel op deze vertaler verlaat, overgenomen. Ook deskundige 2 speelt op dit terrein een sleutelrol. Hij onderschrijft de vertaling van deskundige 1 en geeft te kennen dat het woord 'katletmek' door de luisteraar als 'doden' zal zijn opgevat (noot 67 op p. 21). Deskundige 2 trekt bovendien in twijfel of leden van de Fetö beweging wel verantwoordelijk zijn voor de coup (noot 73, p. 23).
- 8.7.2. De invloed van inhoudelijke deskundigen is in bestuursrechtelijke procedures in potentie zeer groot omdat hun expertise buiten het kennisdomein van de rechter ligt. Hierboven is reeds gesteld dat het bij de onderhavige procedure gaat om het vaststellen van burgerlijke rechten en verplichtingen, waardoor art. 6 EVRM van toepassing is. Om te voorkomen dat deskundigen de uitkomst van de procedure zullen bepalen eist art. 6 EVRM een strikte naleving van de procedurele waarborgen en een volledige inachtneming van het beginsel van 'equality of arms'. Om die reden verzoekt de IUASR u dan ook om de identiteit van deze deskundige bekend te maken, zodat hun nieren kunnen worden geproefd en hun integriteit en onbevangenheid kunnen worden vastgesteld.
- 8.7.3. Om in deze zaak tot verantwoorde conclusies te kunnen komen dienen de deskundigen 1 en 2 het Arabisch te beheersen, expert te zijn in de islamitische theologie en goed thuis te zijn in het Ottomaans Turks, de taal waarvan Turkse theologen zich bedienen. Verder is het van belang dat de beide deskundigen niet eerder stelling hebben genomen tegen de IUASR en/of prof. Akgündüz en ook geen publieke uitspraken hebben gedaan over de coup in Turkije of de nasleep daarvan.
- 8.7.4. Mocht er in deze zaak een beroep bij de rechter volgen, dan zal de IUASR erop inzetten betrokkenen als getuige te horen, zodat kan worden vastgesteld of zij over de nodige deskundigheid beschikken en er geen sprake is van een belangenconflict.

- 8.7.5. De rol en achtergrond van deskundige 1 roepen daarnaast nog enkele andere serieuze vragen op.

In de eerste plaats is deze vertaler niet aangesteld door de Commissie, maar door uzelf (p. 5). Het feit dat de vertaler op wiens interpretaties de Commissie zich baseert niet door de Commissie zelf is aangezocht maar is aangesteld door de minister staat, gelet op het gewicht dat deze vertaling in de procedure heeft, op gespannen voet met de beoogde onafhankelijkheid van het onderzoek van de Commissie.

In de tweede plaats is de identiteit van deskundige 1 niet alleen bij derden onbekend maar ook bij de leden van Commissie (p. 16). Gelet op de aan deskundige toegekende anonimiteit heeft de Commissie niet zelfstandig kunnen beoordelen of deze persoon over de juiste expertise beschikt en of zich ten aanzien van haar of hem geen belangentegenstellingen zouden kunnen voordoen. Daarmee is de zorgvuldigheid en onafhankelijkheid van het onderzoek in het geding.

In de derde plaats heeft deskundige 1 zich niet tot haar/zijn linguïstische arbeid beperkt, maar de vertaling vergezeld doen gaan van subjectief commentaar dat het handelen van professor Akgündüz in een negatief daglicht stelt. Zo ontpopt zij/hij zich op p. 19 als aanklager. Daar gaat het om de uitleg van het begrip 'ongeoorloofde personen'. Prof. Akgündüz beweert dat het gaat om mannen en vrouwen die zij aan zij bidden en die uitleg wordt door de Commissie aanvaard. Maar de vertaler dringt erop aan daaronder ook joden, christenen, en homoseksuelen te vatten, waardoor de uitlatingen van prof. Akgündüz een negatieve betekenis zouden krijgen. Deze rolvervaging doet veel afbreuk aan de kwaliteit van het Advies van de Commissie. De deskundige heeft zich op deze wijze opgesteld als een 'vierde lid' van de Commissie waarvan de identiteit geheim bleef.

In de vierde plaats is de deskundige na de hoorzitting nog een keer door de Commissie gehoord. De uitkomsten daarvan zijn niet met de IUASR gedeeld.

- 8.7.6. Voor de goed orde wijst de IUASR erop dat passages uit de vertaling door zijn vertegenwoordigers tijdens de hoorzitting zijn betwist, zoals de uitleg van het woord 'katletmek' en dat zij het commentaar van de deskundige niet onderschrijft en vanwege de rolwisseling ook niet toelaatbaar vindt.

Onrechtmatige politisering van het besluitvormingsproces

- 8.8. In het door haar gepresenteerde stappenschema heeft uw ambtsvoorganger de mogelijkheid geopperd om het besluit met de Tweede Kamer te delen zodra het genomen is. U heeft in de onderhavige kwestie besloten tot toezending van het besluit aan de Kamer over te gaan.
- 8.8.1. Een dergelijke politieke consultatie past niet in ons stelsel van scheiding er machten. Bovendien blijkt uit diverse Kamerdebatten en de wetsgeschiedenis van de Wet Bescherming Namen en Graden Hoger Onderwijs dat de overgrote meerderheid van de Kamer prof. Akgündüz en de IUASR niet welgezind zijn. Als gevolg daarvan zal het na deze

consultatie niet meer mogelijk zijn de zienswijzen en het bezwaarschrift onbevungen te beoordelen, zoals de Awb voorschrijft. Daardoor handelt u in strijd met het verbod van vooringenomenheid. Tenslotte wordt het lot van de IUASR op deze wijze bezegeld op een wijze die in strijd is met art. 6 EVRM.

- 8.8.2. Bij de openbaarmaking dient u conform artikel 8 lid 2 WOB te handelen. Dit betekent dat de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer der Staten Generaal zo gericht mogelijk moet geschieden. Zo zult u duidelijk moeten aangeven wat de status is van de 'waarschuwing' en het advies. Hierbij dient u aan te geven dat het een primair besluit betreft waartegen door de IUASR bezwaar is ingediend. De gronden van het bezwaar dient u tevens kenbaar te maken aan de Tweede Kamer der Staten Generaal, zodat de Kamerleden hierover een eigen opinie kunnen vormen. Bij het verschaffen van informatie uit eigen beweging dient de keuze van het tijdstip waarop dat moet geschieden uiteraard ook een belangrijk punt van overweging te zijn (MVT, p. 30-31).
- 8.8.3. Het is de IUASR niet bekend of en op welke wijze u aan bovengenoemde voorwaarden bij artikel 8 lid 2 WOB heeft voldaan. De openbaarmaking van dergelijke informatie vergt ook een afweging van de belangen als bedoeld in artikel 10 WOB, en is daarom een Awb besluit.⁹ In dit kader rijzen de volgende vragen:

Welke overwegingen liggen aan de openbaarmaking ten grondslag?

Welke afwegingen heeft u hierbij gemaakt?

Hoe bent u tot de conclusie gekomen dat de belangen van u bij openbaarmaking zwaarder wegen dan de belangen van de IUASR bij niet openbaarmaking van de 'waarschuwing' en het advies van de Commissie?

Uiteraard heeft de openbaarmaking van de 'waarschuwing' en het advies van de Commissie diffamerende werking. Hoe verhoudt de openbaarmaking zich volgens u tot de onschuldpresumptie?

De IUASR ziet bovenstaande vragen graag beantwoord.

9. Veronachtzaming van de voorgeschreven scheiding van kerk en staat

- 9.1. Zoals toegelicht in de persverklaring van de IUASR en tijdens de hoorzitting, heeft professor Akgündüz zich beperkt tot het weergeven van een Koranvers. Op grond van het constitutionele leerstuk van de scheiding van kerk en staat komt aan de overheid geen bevoegdheid toe om Koranverzen uit te leggen. Zij dient zich neer te leggen bij de interpretatie van religieuze experts. Op zijn minst moet grote terughoudend worden betracht en veel gewicht worden toegekend aan het oordeel van de deskundigen. Daarom had een marginale toets voor de hand gelegen: kan het Arabische 'qatilu' in redelijkheid worden vertaald met 'katletmek' en kan dit woord in redelijkheid worden uitgelegd als 'bestrijden' (zie pp. 20-21).

Conclusie van de Staatsraad Advocaat-Generaal Widdershoven bij Raad van State 24 januari 2018, *ECLI:NL:RVS:2018:249*, 4.21 t/m 4.23.

- 9.2. Op het eerste gezicht leek de Commissie te erkennen dat 'katletmek' ook een andere betekenis dan 'doden' kan hebben, door het gebruik van het woord 'kan' op diverse plaatsen in het Advies (pp. 22 en 25). Daartoe aangevuurd door de vertaler/commentator, die met stelligheid beweerde dat er maar één mogelijke vertaling is, heeft de Commissie echter besloten om haar vertaling in de plaats van die van prof. Akgündüz te stellen. Op die manier paste de Commissie een zeer indringende correctheidstoets toe.

10. De onrechtmatigheid van de sanctie

- 10.1. Art. 6.10. lid 1 van de Whw verleent de minister de discretionaire bevoegdheid om het recht van een instelling om graden te verlenen in te trekken indien de naleving van 1.3, lid 5 Whw niet of niet langer gewaarborgd is. U heeft in deze zaak direct besloten naar dit zeer zware middel te grijpen. Aangezien het voortbestaan van de instelling hierdoor bedreigd wordt, stelt art. 6 EVRM hoge eisen aan de afwegingen die in dit verband moet worden gemaakt. Aan die eisen heeft u niet voldaan.
- 10.2. Toepassing van deze sanctie op de IUASR is onevenredig omdat de instelling tot nu toe alle kwaliteitstoetsen goed heeft doorstaan. In dit geval had minder ingrijpende maatregelen kunnen worden volstaan, zoals een verzoek om nadere uitleg, versterking van het interne toezicht, of een waarschuwing in eigenlijke zin, dat wil zeggen een aankondiging dat een volgende overtreding in de toekomst tot ingrijpen zou leiden. Uw besluit kent ook een motiveringsgebrek omdat niet aangegeven is waarom andere maatregelen het veronderstelde probleem niet zouden hebben kunnen wegnemen.
- 10.3. De IUASR is van oordeel dat u bij het nemen van het bestreden besluit terughoudendheid had moeten betrachten. Zij verwijst in dit kader naar het advies van de Afdeling Advisering van de Raad van State in reactie op het wetsvoorstel.¹⁰ De Afdeling schreef daarin het volgende:

Het bepalende uitgangspunt in ons grondwettelijke onderwijssysteem is dat het geven van onderwijs vrij is. De overheid is gehouden, ook bij het treffen van wettelijke maatregelen, terughoudendheid te betrachten. De stelling dat de Nederlandse overheid verantwoordelijkheid draagt voor het hoger onderwijs en dat studenten op grond daarvan vertrouwen moeten kunnen stellen in de instellingen die dit onderwijs geven, kan slechts worden ingevuld binnen die beperkende randvoorwaarde. De kern daarvan is dat overheidsingrijpen slechts gerechtvaardigd is, indien dat noodzakelijk is om de deugdelijkheid van het onderwijs te garanderen. Indien een uitbreiding van de mogelijkheid om sancties te treffen wordt overwogen zonder dat de kwaliteit van het onderwijs in het geding is, wordt een grondwettelijke grens overschreden. Daarnaast past de overheid in ons grondwettelijke systeem terughoudendheid bij de beoordeling van uitingen en is de vraag of een bepaalde uiting als discriminatie moet worden gezien overgelaten aan de strafrechter.

---

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 412, nr. 4, p. 8 en 9

Daarom moet niet de Minister, maar het openbaar ministerie verantwoordelijk zijn voor het vervolgen van (oproepen tot (ongerechtvaardigde) discriminatie, ongeacht of de discriminatie op school, het werk of elders plaatsvindt. Wel kan de Minister aangifte doen. Ingevolge artikel 160 van het Wetboek van Strafvordering is iedereen die kennis draagt van een begaan strafbaar feit bevoegd daarvan aangifte te doen, ongeacht de vraag of hij persoonlijk benadeeld is. Tenzij het onderwijs zelf een discriminatoir karakter heeft en niet voldoet aan de eisen die aan goed onderwijs gesteld kunnen worden, is er geen aanleiding voor het opleggen van een bestuurlijke maatregel in de vorm van het ontnemen van rechten aan een opleiding. Een dergelijke sanctie is te verstrekken indien er op de kwaliteit van de opleiding niets valt aan te merken. Bovendien zou een dergelijk ingrijpen kunnen leiden tot aantasting van de vrijheid van meningsuiting, indien de strafrechter achteraf oordeelt dat van strafbaarheid geen sprake is. Dit laat onverlet dat een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling consequenties kan hebben voor het functioneren van betrokkene in het onderwijs.

Ook in dit licht is de door u opgelegde sanctie te kwalificeren als te verstrekken. Immers is gebleken dat op de kwaliteit van de opleidingen niets valt aan te merken en dat het onderwijs zelf absoluut geen discriminatoir karakter heeft.

BIJLAGE 2

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Islamic University of Applied Sciences Rotterdam
t.a.v. het stichtingsbestuur
cc. raad van toezicht
Bergsingel 135
3037 GC ROTTERDAM

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl
Contactpersoon

Datum **02 AUG. 2019**
Betreft besluitvorming Islamic University of Applied Sciences Rotterdam

Onze referentie
14548568

Bijlagen

1

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO Bezwaarschriftencommissie, Postbus 30205, 2500 GE Den Haag. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op [www.duo.nl/zakelijk/onder 'Oneens met Duo'](http://www.duo.nl/zakelijk/onder/Oneens%20met%20Duo).

Geacht stichtingsbestuur,

Op 17 december 2018 heb ik u geïnformeerd (onze referentie: 1460308) over het feit dat ik had besloten de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef (hierna: de commissie) om advies te vragen inzake publieke uitingen van uw rector gedaan in een interview met een Turkse televisiezender op 27 november 2018.

Op 5 juli 2019 heeft de commissie aan mij het op 5 juli 2019 gedateerde advies inzake de uitingen van de rector van de Islamic University of Applied Sciences Rotterdam (IUASR), de heer Akgündüz, gezonden. U treft het advies als bijlage bij deze brief aan.

Ik constateer dat de commissie op zorgvuldige wijze tot haar bevindingen is gekomen en het advies inhoudelijk concludent is. Op dit advies heb ik onderhavig besluit gebaseerd.

Met deze brief stel ik u in kennis van mijn voornemen tot het ontnemen van de rechten, genoemd in artikel 1.12, eerste lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), van de door IUASR verzorgde hbo bacheloropleiding Islamitische Theologie (isat 39119) en hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging (isat 70131), aangezien de naleving van artikel 1.3, vijfde lid WHW niet is gewaarborgd.

Voorts deel ik u mede dat ik het advies van de commissie openbaar zal maken door toezending aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Besluit

Waarschuwing

Alvorens over te gaan tot het intrekken van de in artikel 1.12, eerste lid, van de WHW genoemde rechten geef ik het instellingsbestuur van de Islamic University of Applied Sciences Rotterdam een waarschuwing als bedoeld in artikel 6.10, vierde lid WHW, voor de duur van drie maanden waarbinnen aan die

waarschuwing gevolg moet worden gegeven. Conform de wet kan desgewenst overleg met mij dienaangaande plaatsvinden. De termijn gaat in op de dag na dagtekening van dit besluit.

Onze referentie
14548568

De waarschuwing houdt het navolgende in:

1. De IUASR neemt binnen drie maanden na dagtekening van dit besluit nadrukkelijk en publiekelijk in een verklaring afstand van de door de heer Akgündüz gedane tweede en derde uitspraak, genoemd op p. 2 van het bijgevoegde advies van de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Met dit advies is vastgesteld dat de heer Akgündüz deze uitspraken heeft gedaan. Van de juistheid van deze vaststelling dient altijd en alleen te worden uitgegaan.
2. In de verklaring wordt ook genoemd dat:
  - a. de onafhankelijke Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef heeft geoordeeld dat de betreffende uitspraken discriminerend waren; en
  - b. dat de uitspraken zijn te kwalificeren als hate speech, waardoor geen beroep kan worden gedaan op vrijheid van meningsuiting.
3. De betreffende verklaring dient ten minste gedurende vier weken, in een taal of talen gebruikelijk bij het betreffende gebruikte medium, te worden geplaatst op een goed zichtbare en vindbare pagina van IUASR-website of -websites en dient te worden gepubliceerd in ten minste één landelijk Nederlands dagblad en in of op al uw publiek toegankelijke sociale media-kanalen, waaronder Facebook en Twitter.
4. De IUASR onthoudt zich van uitlatingen waaruit blijkt dat zij de inhoud van de verklaring niet (langer) zou onderschrijven, behoudens uitlatingen die voor de IUASR nodig zijn om zich in rechte te verweren.
5. U dient de heer Akgündüz een proportionele disciplinaire maatregel op te leggen.

Openbaarmaking

De waarschuwing en het advies van de commissie zal ik door toezending aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal openbaar maken.

Gelet op artikel 6, vijfde lid, en artikel 8 van de Wet openbaarheid van bestuur zal ik niet overgaan tot openbaarmaking van het advies door toezending aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal dan nadat er ten minste 3 weken zijn verstreken vanaf de dag na dagtekening van dit besluit. Als u de openbaarmaking wilt tegengaan dient u binnen die drie weken een bezwaarschrift en een verzoek om voorlopige voorziening in te dienen.

Wettelijk kader

De minister kan op grond van artikel 6.10 van de WHW besluiten dat aan een of meer opleidingen, verzorgd door een rechtspersoon voor hoger onderwijs, het recht om graden te verlenen wordt ontnomen, omdat de naleving van artikel 1.3, vijfde lid, WHW niet is gewaarborgd. Bij besluitvorming in deze wordt gebruik gemaakt van het advies van de commissie als bedoeld in artikel 6.11 van de WHW.

Bevindingen van de commissie

De commissie heeft onderzoek verricht naar drie uitingen van de heer Akgündüz, gedaan in een interview met een Turkse televisiezender op 27 november 2018. Het advies is als bijlage gevoegd bij het onderhavige besluit. Ik verwijs u naar de inhoud daarvan.

Onze referentie
14548568

De commissie komt tot de navolgende conclusie: 'Zoals hiervoor in paragraaf 2.4.3 (*red: van het advies*) uiteengezet is kunnen discriminatoire en andere uitingen volgens de jurisprudentie van het EHRM in bepaalde gevallen worden geduid als 'hate speech'. Naar het oordeel van de Commissie is daarvan sprake nu Akgündüz in zijn uitingen geweld tegen (een deel van de) Fetö-aanhangers bevordert en rechtvaardigt.' De commissie concludeert tevens: 'Hoewel de Commissie geen uitspraken van het EHRM bekend zijn die worden aangemerkt als 'hate speech' en rechtstreeks verwijzen naar de discriminatiegrond politieke overtuiging, is de Commissie van oordeel dat niets eraan in de weg staat de uitingen van Akgündüz als discriminatoir op grond van (vermeende) politieke overtuiging aan te merken. De Commissie hanteert bij haar beoordeling de systematiek die het EHRM toepast in zijn 'hate speech' uitspraken met betrekking tot (andere) discriminatiegronden. Daarenboven verbiedt artikel 14 EVRM (ook) discriminatie naar (vermeende) politieke overtuiging.' Dit is de aanleiding tot het nemen van het besluit ex artikel 6.10, vierde lid, van de WHW.

Vervolg

Ik zal na afloop van de termijn van drie maanden, waarin aan de voorwaarden voor de waarschuwing moet worden voldaan, beoordelen of aan de waarschuwing gevolg is gegeven.

Mogelijke consequenties

Indien ik van oordeel ben dat door uw instelling niet binnen de genoemde termijn van drie maanden op de in dit besluit beschreven wijze afstand is genomen van de uitingen van de heer Akgündüz, dan zal ik aan de door Islamic University of Applied Sciences Rotterdam verzorgde hbo-bacheloropleiding Islamitische Theologie en hbo-masteropleiding Islamitische Geestelijke Verzorging het recht tot graadverlening, genoemd in artikel 1.12, eerste lid, WHW ontnemen. Dit heeft tevens het verlies van de status van rechtspersoon voor hoger onderwijs tot gevolg (artikel 6.10, vijfde lid, van de WHW).

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelsboven

BIJLAGE 3

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Islamic University of Applied Sciences Rotterdam
De heer Prof. Dr. [REDACTED]
Bergsingel 135
3037 GC ROTTERDAM

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie

1360305

Uw brief van
12 april 2018

Datum

Betreft Uw brief over de vestiging van een nieuw lectoraat

01 JUNI 2018

Geachte heer [REDACTED]

In uw brief licht u toe hoe de Islamic University of Applied Sciences Rotterdam (hierna: IUASR) in het onderwijs actief invulling geeft aan de opdracht het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen. In uw brief geeft u daarnaast aan dat de IUASR voornemens is een lectoraat in te richten. U vraagt of de minister bereid is de vestiging van dit lectoraat te ondersteunen.

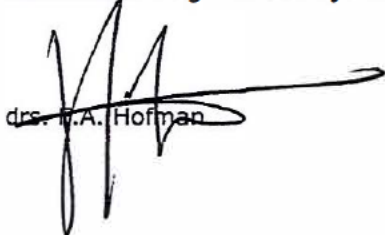
Zoals u zelf in uw brief aangeeft, heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de afgelopen jaren meermaals het belang benadrukt van de opdracht van instellingen voor hoger onderwijs om het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen. Hoger onderwijs draagt wezenlijk bij aan de maatschappelijke vorming van studenten. Het bereidt hen voor op onze maatschappij en hun rol daarin als professional en burger. Met de Wet bescherming namen en graden hoger onderwijs is daarom geregeld dat deze opdracht ook expliciet geldt voor rechtspersonen voor hoger onderwijs.

Het is aan de individuele instellingen om hieraan invulling te geven. De vrijheid van onderwijs en de academische vrijheid bieden de ruimte om dit te doen op een manier die bij het karakter van de instelling past. Ondersteuning vanuit het ministerie van OCW van de specifieke invulling aan deze opdracht acht ik daarom niet wenselijk.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

de directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

drs. F.A. Hofman